

31998Y0206(01)

6.2.1998.

EIROPAS KOPIENU OFICIĀLAIS VĒSTNESIS

C 39/2

Komisijas Paziņojums par konkurences noteikumu piemērošanu pasta pakalpojumu nozarē un par dažu ar pasta pakalpojumiem saistītu valsts pasākumu novērtējumu

(Dokuments attiecas uz EEZ)

(98/C 39/02)

IEVADS

Kopš Komisija iesniedza Zaļo grāmatu par vienotā tirgus izveidošanu pasta pakalpojumiem ⁽¹⁾ un paziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei, izklāstot konsultāciju par Zaļo grāmatu rezultātus un Komisijas atbalstītos pasākumus ⁽²⁾, notikušas nozīmīgas diskusijas par turpmāko normatīvo vidi Kopienas pasta pakalpojumu nozarē. Padome ar 1994. gada 7. februāra rezolūciju par Kopienas pasta pakalpojumu attīstību ⁽³⁾ aicināja Komisiju ierosināt pasākumus, definējot saskaņotus vispārējos pakalpojumus un pasta pakalpojumus, kurus varētu rezervēt. Komisija 1995. gada jūlijā ierosināja pasta pakalpojumu pasākumu paketi, kas ietver Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas par kopīgiem noteikumiem Kopienas pasta pakalpojumu attīstībai un pakalpojuma kvalitātes paaugstināšanai ⁽⁴⁾ projektu un šā paziņojuma par konkurences noteikumu piemērošanu projektu ⁽⁵⁾.

Šā paziņojuma, kas papildina Komisijas ierosinātos saskaņošanas pasākumus, pamatā ir diskusiju rezultāti saskaņā ar principiem, ko noteica 1994. gada 7. februāra rezolūcijā. Paziņojumu gatavojot, tajā ņēma vērā komentārus, kas saņemti sabiedriskās apspriešanas laikā par šā paziņojuma projektu, kurš publicēts 1995. gada decembrī, Eiropas Parlamenta rezolūciju ⁽⁶⁾ par šo projektu, kas pieņemta 1996. gada 12. decembrī, kā arī diskusijas par ierosināto direktīvu Eiropas Parlamentā un Padomē.

Komisija uzskata, ka pasta pakalpojumi ir būtiski visai tautsaimniecības un sociālajai dzīvei, jo tie ir svarīgs saziņas un

tirdzniecības līdzeklis. Rodas jauni pasta pakalpojumi, un nepieciešama tirgus skaidrība, lai veicinātu ieguldījumus un jaunu darba vietu radīšanu šajā nozarē. Kā atzinusi Eiropas Kopienas Tiesa, uz pasta pakalpojumu nozari attiecas Kopienas tiesības, jo īpaši EK Līguma konkurences noteikumi ⁽⁷⁾. Tiesa noteica, ka "attiecībā uz valsts uzņēmumiem un uzņēmumiem, kam dalībvalstis piešķirušas īpašas vai ekskluzīvas tiesības, dalībvalstis neievieš un nepatur spēkā tādas pasākumus, kas ir pretrunā šā Līguma konkurences noteikumiem" un ka šie noteikumi "jālasa saistībā ar 90. panta 2. pantu, kas nosaka, ka uzņēmumi, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju ekonomisku nozīmi, ir pakļauti konkurences noteikumiem, ja šo noteikumu piemērojums juridiski vai faktiski netraucē veikt tiem uzticētos tiešos uzdevumus". Tādēļ Komisija bieži saņem jautājumus par tās plānoto nostāju, ieviešot Līgumā noteiktos konkurences noteikumus, attiecībā uz pasta operatoriem un valsts pasākumiem, kas saistīti ar valsts uzņēmumiem un uzņēmumiem, kam dalībvalstis piešķirušas īpašas vai ekskluzīvas tiesības pasta pakalpojumu nozarē.

Šajā paziņojumā izklāstīta attiecīgo Līgumu noteikumu Komisijas interpretācija un pamatprincipi, pēc kuriem Komisija gatavojas piemērot Līguma konkurences noteikumus atsevišķiem gadījumiem pasta pakalpojumu nozarē, saglabājot vispārējā pakalpojuma nepieciešamo aizsardzību, un sniegtas skaidras vadlīnijas uzņēmumiem un dalībvalstīm, lai tie izvairītos no Līguma pārkāpšanas. Šis paziņojums neierobežo Eiropas Kopienas Tiesas sagatavotās interpretācijas.

Šis paziņojums izklāsta arī Komisijas pieeju, ko tā gatavojas izmantot, piemērojot konkurences noteikumus pasta operatoru darbībai un novērtējot valsts pasākumu, kuri ierobežo brīvību sniegt pakalpojumus un/vai konkurēt pasta pakalpojumu tirgū, saderību ar konkurences noteikumiem un citiem Līguma noteikumiem. Papildus tas risina jautājumu par nediskriminējošu piekļuvi pasta iestāžu tīklam un drošības pasākumiem, kas nepieciešami godīgas konkurences nodrošināšanai šajā nozarē.

⁽¹⁾ COM(91) 476 galīgā redakcija.

⁽²⁾ "Pamatnostādnes Kopienas pasta pakalpojumu attīstībai" (COM(93) 247, 1993. gada 2. jūnijs).

⁽³⁾ OV C 48, 16.2.1994., 3. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 322, 2.12.1995., 22. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 322, 2.12.1995., 3. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 20, 20.1.1997., 159. lpp.

⁽⁷⁾ Jo īpaši apvienotajās lietās C-48/90 un C-66/90, *Nīderlande un Koninklijke PTT Nederland un PTT Post BV v. Komisija* [1992] ECR I-565 un lietā C-320/91 *Procureur du Roi v. Paul Corbeau* [1993] ECR I-2533.

Jo īpaši tādēļ, ka privātie un valsts operatori attīsta jaunus pasta pakalpojumus, dažas dalībvalstis ir pārskatījušas vai pārskata tiesību aktus pasta pakalpojumu nozarē, lai ierobežotu sava pasta organizāciju monopolu līdz līmenim, ko tās uzskata par nepieciešamu sabiedrības interešu realizācijai. Vienlaikus Komisija sastopas ar arvien lielāku skaitu sūdzību un gadījumu, kas saistīti ar konkurences tiesībām un par kuriem Komisijai jāizsaka viedoklis. Tādēļ paziņojums šajā stadijā ir piemērots instruments, ar ko sniegt vadlīnijas dalībvalstīm un pasta operatoriem, ieskaitot tos, kam piešķirtas īpašas vai ekskluzīvas tiesības, lai nodrošinātu konkurences noteikumu pareizu ieviešanu. Lai gan šis paziņojums nevar būt pilnīgs, tā mērķis ir sniegt nepieciešamās vadlīnijas, jo īpaši Līguma 59., 85., 86., 90. un 92. panta pareizai interpretācijai atsevišķos gadījumos. Pieņemot šo paziņojumu, Komisija veic pasākumus pārskatāmības nodrošināšanai un visu pasta operatoru ieguldījumu lēmumu sekmēšanai Eiropas Savienības pasta pakalpojumu lietotāju interesēs.

Kā Komisija paskaidrojusi 1996. gada 11. septembra paziņojumā "Par vispārējās nozīmes pakalpojumiem Eiropā" ⁽¹⁾, būtiski Kopienas mērķi ir solidaritāte un vienlīdzīga attieksme tirgus ekonomikā. Šos mērķus tuvina vispārējās nozīmes pakalpojumi. Eiropieši vēlas saņemt augstas kvalitātes pakalpojumus par pieejamām cenām, un daudzi vispārējās nozīmes pakalpojumus uzskata par sociālajām tiesībām.

Konkrēti pasta pakalpojumu nozarē patērētāji kļūst arvien uzstājīgāki, izmantojot savas tiesības un paužot vēlmes. Globālā konkurence liek uzņēmumiem, kas izmanto šos pakalpojumus, meklēt zemākas cenas nekā to konkurentiem. Jaunas tehnoloģijas, kā, piemēram, fakss vai elektroniskais pasts, rada ārkārtīgu spiedienu uz tradicionālajiem pasta pakalpojumiem. Minētās tendences izraisījušas satraukumu par šo pakalpojumu nākotni un bažas par nodarbinātību un ekonomisko un sociālo kohēziju. Šie pakalpojumi ir ekonomiski svarīgi. Tādēļ vajadzētu modernizēt un attīstīt vispārējās nozīmes pakalpojumus, jo tie dod lielu ieguldījumu Eiropas konkurētspējas, sociālās solidaritātes un dzīves kvalitātes nodrošināšanā.

Kopienas mērķis ir atbalstīt Eiropas tautsaimniecības konkurētspēju arvien prasīgākajā pasaules tirgū un piedāvāt patērētājiem

lielāku izvēli, labāku kvalitāti un zemākas cenas, vienlaikus ar savu politiku palīdzot stiprināt ekonomisko un sociālo kohēziju starp dalībvalstīm un samazinot dažas atšķirības. Pasta pakalpojumi šajā ziņā ir ļoti nozīmīgi. Kopienas pienākums ir veicināt vispārējās nozīmes pakalpojumu funkcijas, kā apstiprināts jaunajā, ar Amsterdamas Līgumu ieviestajā 7.d pantā, vienlaikus uzlabojot efektivitāti. Tirgus konjunktūra nodrošina labāku resursu sadali un lielāku pakalpojumu sniegšanas efektivitāti, un lielākais ieguvējs ir patērētājs, kurš saņem labāku kvalitāti par labāku cenu. Taču dažreiz šie mehānismi nedarbojas; rezultātā potenciālais ieguvums nenasniedz visu sabiedrību un mērķis sekmēt Savienības sociālo un teritoriālo kohēziju nav izpildāms. Šādā gadījumā valsts varai jānodrošina, lai tiktu ņemtas vērā vispārējās intereses.

Dažu vispārējās nozīmes pakalpojumu tradicionālās struktūras, kas organizētas, pamatojoties uz dabiskajiem monopoliem, ir pārbaudījums Eiropas ekonomikas integrācijai. Tas attiecas uz pasta pakalpojumu monopoliem, arī pamatotiem, kas var kavēt tirgus vienmērīgu darbību, jo īpaši noslēdzot konkrētu tirgus nozari.

Nav viegli nodrošināt vienmērīgu mijiedarbību starp vienotā tirgus prasībām brīvas kustības kontekstā, ekonomiskajiem rādītājiem un dinamiku, brīvu konkurenci un vispārējo interešu mērķi. Ieguvējiem no šās mijiedarbības jābūt atsevišķiem pilsoņiem un sabiedrībai kopumā. Uzdevums ir sarežģīts, jo līdzsvarojamās intereses nepārtraukti mainās — vienotais tirgus turpina paplašināties un sabiedriskajiem pakalpojumiem, kas nebūt nav konstanti, jāpielāgojas jaunajām prasībām.

Universālā pakalpojuma pamatjēdzienam, ko izveidoja Komisija ⁽²⁾, jānodrošina augstas kvalitātes pakalpojumu piedāvājums par visiem pieejamām cenām. Universālo pakalpojumu definē kā principus: vienlīdzība, universālums, nepārtrauktība un spēja pielāgoties; un kā labu praksi: atklātība pārvaldē, tarifu noteikšanā un finansēšanā un pārbaude, ko veic struktūras, kuras nav atkarīgas no pakalpojumu sniedzējiem. Šie kritēriji ne vienmēr tiek izpildīti valsts līmenī, bet gadījumos, kad tie ir ieviesti, izmantojot Eiropas

(1) COM(96) 443 galīgā redakcija.

(2) Sk. 8. zemsvītras piezīmi.

universālā pakalpojuma jēdzienu, vispārējās nozīmes pakalpojumu attīstībā sasniegti labi rezultāti. Universālais pakalpojums ir veids, kā Eiropas sabiedrības modeļa prasības un īpatnības tiek izteiktas politikas formā, kura apvieno dinamisku tirgu, kohēziju un solidaritāti.

Augstas kvalitātes universāli pasta pakalpojumi ir ļoti svarīgi gan privātiem klientiem, gan komerc klientiem. Ņemot vērā elektroniskās tirdzniecības attīstību, tuvākajā nākotnē to nozīme palielināsies. Pasta pakalpojumi šajā ziņā ir ļoti svarīgi.

Attiecībā uz pasta pakalpojumu nozari Eiropas Parlaments un Padome ir pieņēmuši Direktīvu 97/67/EK (turpmāk tekstā saukta "Pasta pakalpojumu direktīva"). Tās mērķis ir ieviest kopīgus noteikumus pasta pakalpojumu nozares attīstībai un pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanai, kā arī pakāpeniski un kontrolēti atvērt tirgu.

Pasta pakalpojumu direktīvas mērķis ir ilgākā laikā nodrošināt pasta pakalpojumu kā universālu pakalpojumu. Saskaņā ar direktīvu dalībvalstīm ir jānodrošina universālo pakalpojumu minimālais saskaņotais standarts, ieskaitot augstas kvalitātes pakalpojumu visā valstī ar regulārām, garantētām pakalpojuma piegādēm par visiem pieejamām cenām. Tas ietver vēstuļu, kā arī katalogu un paku savākšanu, transportēšanu, šķirošanu un piegādi, ievērojot noteiktas cenas un svara robežas. Pakalpojums attiecas arī uz ierakstītiem un apdrošinātiem sūtījumiem (vērtssūtījumiem) un ietver gan iekšzemes, gan pārrobežu piegādes. Pienācīgi jāņem vērā nepārtrauktības, konfidencialitātes, objektivitātes, vienlīdzīgas attieksmes, kā arī pielāgošanās spējas apsvērumi.

Lai nodrošinātu universālā pakalpojuma finansējumu, nozari var rezervēt šā universālā pakalpojuma operatoriem. Pasta pakalpojumu direktīva saskaņo rezervētās nozares darbības jomu. Atbilstoši direktīvas noteikumiem dalībvalstis var piešķirt ekskluzīvas tiesības pasta pakalpojumu nodrošināšanai tikai tādā līmenī, kāds nepieciešams universālā pakalpojuma saglabāšanai. Turklāt Pasta pakalpojumu direktīva nosaka maksimālo darbības jomu, ko dalībvalstis var rezervēt, lai sasniegtu šo mērķi. Ja universālajam pakalpojumam nepieciešams papildu finansējums, to var iegūt, ierakstot atbilstošas saistības uzņēmēju franšīzēs; piemēram, var noteikt, ka uzņēmēji veic finansiālas iemaksas kompensācijas fondā, ko šim nolūkam pārvalda no saņēmēja vai saņēmējiem neatkarīga struktūra, kā paredzēts Pasta pakalpojumu direktīvas 9. pantā.

Pasta pakalpojumu direktīva nosaka universālo pakalpojumu minimālo kopīgo standartu un izveido kopīgus noteikumus par rezervēto jomu. Tādējādi tā palielina juridisko noteiktību attiecībā uz pasta pakalpojumu nozares dažu ekskluzīvu un īpašu tiesību likumību. Taču daži valsts pasākumi Direktīvā nav paredzēti, tādēļ tie var būt pretrunā dalībvalstīm saistošajiem Līguma noteikumiem. Uz pasta operatoru autonomo darbību attiecas arī Līguma konkurences noteikumi.

Līguma 90. panta 2. punkts nosaka, ka vispārējās nozīmes pakalpojumu sniedzējus var atbrīvot no Līguma noteikumiem tādā mērā, kādā šo noteikumu piemērojums traucē tiem veikt uzticētos vispārējās nozīmes uzdevumus. Taču uz atbrīvojumiem no Līguma noteikumiem attiecas proporcionalitātes princips. Princips ir izveidots, lai nodrošinātu labāko līdzsvaru starp pienākumu nodrošināt vispārējās nozīmes pakalpojumus un veidu, kādā šos pakalpojumus faktiski sniedz, tā lai izmantotie līdzekļi ir proporcionāli sasniegtajiem rezultātiem. Princips ir formulēts, pieļaujot elastīgu un no situācijas atkarīgu līdzsvaru, ņemot vērā tehniskos un budžeta ierobežojumus, kas katrā nozarē atšķiras. Tas arī ļauj veidot labāko iespējamo tirgus efektivitātes un vispārējo interešu prasību mijiedarbību, nodrošinot, ka prasību izpildei izmantotie līdzekļi nepamatoti netraucē vienotā Eiropas tirgus vienmērīgu darbību un neietekmē tirdzniecību tādā līmenī, kas būtu pretrunā Kopienas interesēm. ⁽¹⁾

Līguma noteikumu piemērošanu, ieskaitot 90. panta 2. punkta atbrīvojumu iespējamo piemērošanu, gan attiecībā uz uzņēmumu darbību, gan valsts pasākumiem var veikt, tikai izvērtējot katru konkrēto gadījumu atsevišķi. Taču, lai palielinātu juridisko noteiktību attiecībā uz pasākumiem, kas nav ietverti Pasta pakalpojumu direktīvā, vajadzētu izskaidrot, kā Komisija interpretē Līgumu un kādu pieeju tā izmantos, piemērojot šos noteikumus turpmāk. Komisija jo īpaši uzskata, ka, ievērojot 90. panta 2. punkta noteikumus saistībā ar universālā pakalpojuma nodrošināšanu, Līguma noteikumu piemērošana veicinās konkurētspēju uzņēmumiem, kuri aktīvi darbojas pasta pakalpojumu nozarē, nodrošinās labumu saņēmējiem un sniegs pozitīvu ieguldījumu vispārējo interešu mērķa sasniegšanā.

Eiropas Savienības pasta pakalpojumu nozarei raksturīgas jomas, ko dalībvalstis rezervējušas, lai nodrošinātu universālo pakalpojumu, un ko tagad saskaņo ar Pasta pakalpojumu direktīvu, lai ierobežotu negatīvu ietekmi starp dalībvalstīm. Komisijai saskaņā ar Līgumu jānodrošina, lai pasta pakalpojumu monopoluzņēmumi ievērotu Līguma noteikumus, un jo īpaši

⁽¹⁾ Sk. 1997. gada 23. oktobra spriedumu lietās C-157/94 līdz C-160/94 "Dalībvalstu pienākumi – elektroenerģija" Komisija v. Nīderlande (157/94), Itālija (158/94), Francija (154/94), Spānija (160/94).

konkurences noteikumus, lai sasniegtu maksimālo labumu un ierobežotu negatīvu ietekmi uz patērētājiem. Šajā nolūkā nozarei piemērojot konkurences noteikumus katrā konkrētā gadījumā atsevišķi, Komisija nodrošinās, ka monopolu varu neizmanto, lai paplašinātu aizsargāto dominanci, ietverot liberalizētās darbības, vai lai neveidotu nepamatotu diskriminējošu situāciju, kurā lieli klienti gūst labumu uz mazo lietotāju rēķina. Komisija arī nodrošinās, ka pārrobežu pakalpojumu jomā piešķirtos pasta pakalpojumu monopolus neizmanto, lai saglabātu nelikumīgus cenu kartelus, kas apdraud Eiropas Savienības patērētāju un uzņēmumu intereses.

Šis paziņojums tirgus dalībniekiem izskaidro praktiskas sekas, piemērojot konkurences noteikumus pasta pakalpojumu nozarei, un iespējamās atkāpes no principiem. Tajā izklāstīts viedoklis, kādu Komisija pieņems situācijā, kad īpašas un ekskluzīvas tiesības atbilstoši Pasta pakalpojumu direktīvas saskaņojumam turpina pastāvēt, novērtējot atsevišķus gadījumus vai Eiropas Kopienas Tiesā lietās, ko iesniegušas valsts tiesas atbilstoši Līguma 177. pantam.

1. DEFINĪCIJAS

Šajā paziņojumā ir spēkā norādītās definīcijas ⁽¹⁾:

“*pasta pakalpojumi*” — pakalpojumi, kas ietver pasta sūtījumu savākšanu, šķirošanu, pārvadāšanu un piegādi;

“*valsts pasta iestāžu tīkls*” — organizācijas un visu veidu resursu sistēma, ko izmanto universālo pakalpojumu sniedzējs(-i), īpaši šādos nolūkos:

— pasta sūtījumu savākšana no piekļuves vietām visā teritorijā atbilstīgi universālo pakalpojumu sniedzēju pienākumiem,

— minēto sūtījumu maršrutēšana un nogādāšana no pasta iestāžu tīkla piekļuves vietas līdz piegādes centram,

— piegāde adresēs, kas norādītas uz sūtījumiem;

⁽¹⁾ Definīcijas interpretēs saskaņā ar Pasta pakalpojumu direktīvu un visām pārmaiņām, kas radušās, pārskatot šo direktīvu.

“*piekļuves vietas*” — fiziskie objekti, to skaitā publiskās pastkastītes uz valsts automaģistrālēm vai universālo pakalpojumu sniedzēja telpās, kur klienti pasta sūtījumus var nodot valsts pasta iestāžu tīklā;

“*savākšana*” — piekļuves vietās nodoto pasta sūtījumu savākšana;

“*piegāde*” — process no šķirošanas piegādes centrā līdz pasta sūtījumu piegādei adresātiem;

“*pasta sūtījums*” — adresēts sūtījums galīgajā formā, kādā vispārējo pakalpojumu sniedzējam tas jānogādā. Pie šādiem sūtījumiem bez korespondences pieder arī, piemēram, grāmatas, katalogi, avīzes, periodiskie izdevumi un pasta pakas, kurās ir preces ar komercvērtību vai bez tās;

“*korespondence*” — rakstveida paziņojums uz jebkura veida fiziskā nesēja, kas jāpārsūta un jāpiegādā adresē, kuru uz paša sūtījuma vai uz tā iesaiņojuma norādījis sūtītājs. Grāmatas, katalogi, avīzes un periodiskie izdevumi nav uzskatāmi par korespondenci;

“*tiešais pasts*” — paziņojums, kas sastāv tikai no reklāmas, tirdzniecības vai publicitātes materiāla un satur identisku ziņojumu, izņemot adresāta vārdu, adresi un identifikācijas numuru, un citas modifikācijas, kuras nemaina ziņojuma būtību, un ko sūta ievērojamam skaitam adresātu, un kas jāpārsūta un jāpiegādā adresē, kuru sūtītājs norādījis uz paša sūtījuma vai uz tā iesaiņojuma. Katras dalībvalsts pārvaldes iestāde interpretē terminu “ievērojams skaits adresātu” un publicē atbilstīgu definīciju. Reķinus, faktūras, finanšu pārskatus un citus neidentiskus ziņojumus neuzskata par tiešo pastu. Sūtījumu, kur vienā iesaiņojumā tiešais pasts apvienots ar citiem sūtījumiem, neuzskata par tiešo pastu. Pie tiešā pasta pieder pārrobežu un iekšzemes tiešais pasts;

“*dokumentu apmaiņa*” — tādu līdzekļu, to skaitā īpašu telpu un transporta nodrošināšana, ko veic trešā persona un kas tiem

lietotājiem, kuri ir šā pakalpojuma abonenti, dod iespēju pašu spēkiem savstarpēji apmainīties ar pasta sūtījumiem;

“*kurjerpasta pakalpojums*” — pakalpojums, kas bez sūtījumu ātrākas un uzticamākas savākšanas, transportēšanas un piegādes vēl piedāvā visas vai dažas šādas papildu iespējas: piegādes nodrošināšana līdz noteiktam datumam; korespondences pieņemšana tieši no sūtītāja; korespondences nogādāšana adresātam personiski; iespēja tranzīta laikā mainīt galamērķi un adresātu; piegādes fakta apliecināšana sūtītājam; sūtījumu izsekošana; individuāla pieeja klientam un pakalpojuma piedāvāšana atkarībā no prasībām. Klienti principā ir gatavi par šo pakalpojumu maksāt augstāku cenu;

“*universālā pakalpojumu sniedzējs*” — sabiedriska vai privāta organizācija, kas dalībvalstī sniedz universālo pasta pakalpojuma vai tās daļas un par kuru ir paziņots Komisijai;

“*ekskluzīvas tiesības*” — dalībvalsts piešķirtas tiesības, kas pasta pakalpojumu sniegšanu rezervē vienam uzņēmumam, pamatojoties uz jebkuru normatīvu vai administratīvu aktu, un rezervē šim uzņēmumam tiesības sniegt pasta pakalpojumu vai uzsākt darbību noteiktā ģeogrāfiskā apgabalā;

“*īpašas tiesības*” — tiesības, ko dalībvalsts piešķir ierobežotam uzņēmumam skaitam, pamatojoties uz jebkuru normatīvu vai administratīvu aktu, un kas noteiktā ģeogrāfiskā apgabalā:

— pēc izvēles principa ierobežo šo skaitu līdz diviem vai vairāk uzņēmumiem, kam ir atļauts sniegt kādu pakalpojumu vai veikt kādu darbību, neievērojot objektivitātes, proporcionalitātes un diskriminācijas aizlieguma kritērijus, vai

— izraugās, neievērojot šos kritērijus, vairākus konkurējošus uzņēmumus, kam ir atļauts sniegt pakalpojumus vai veikt darbību, vai

— piešķir jebkuram uzņēmumam vai uzņēmumiem, neievērojot šos kritērijus, juridiskas vai normatīvas priekšrocības, kas ievērojami iespaido kāda cita uzņēmuma iespējas sniegt to pašu pakalpojumu vai veikt to pašu darbību tajā pašā ģeogrāfiskajā apgabalā būtībā salīdzināmos apstākļos;

“*galamaksa*” — atlīdzība vispārējo pakalpojumu sniedzējiem par to ienākošo pārrobežu pasta sūtījumu piegādi, kuros ir pasta sūtījumi no citas dalībvalsts vai no trešās valsts;

“*starpnieks*” — operators, kas darbojas starpposmā starp nosūtītāju un universālo pakalpojumu sniedzēju, savācot, maršrutējot pasta sūtījumus un/vai veicot to pirmreizējo šķirošanu, pirms sūtījumi nokļūst tās pašas vai citas valsts pasta iestāžu tīklā;

“*valsts pārvaldes iestāde*” — struktūra vai struktūras katrā dalībvalstī, kam attiecīgā dalībvalsts cita starpā uztic regulatīvās funkcijas Pasta pakalpojumu direktīvas piemērošanas jomā;

“*pamatprasības*” — vispārīgi ekonomiski nenosacīti iemesli, kas var rosināt kādu dalībvalsti ieviest nosacījumus, kuri attiecas uz pasta pakalpojumu piedāvājumu (1). Iemesli ir šādi: korespondences noslēpums, tīkla drošība, ciktāl tā saistīta ar bīstamo preču pārvadāšanu, un, ja ir pamatojums, tad arī datu aizsardzība, vides aizsardzība un reģionālā plānošana.

Pie datu aizsardzības var piederēt personas datu aizsardzība, pārraidāmās vai glabājamās informācijas noslēpums un privātās dzīves aizsardzība.

2. TIRGUS DEFINĪCIJA UN VIETA PASTA PAKALPOJUMU TIRGŪ

a) Ģeogrāfiskā un produktu tirgus definīcija

2.1. Līguma 85. un 86. pants kā neatbilstošu kopējam tirgum aizliedz jebkuru tādu vienu vai vairāku uzņēmumu rīcību, kas var negatīvi ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm un kas ietver konkurences kavēšanu, ierobežošanu vai traucēšanu un/vai kopējā tirgus vai tā būtiskas daļas dominances

(1) Šīs svarīgās frāzes nozīme Kopienas konkurences noteikumu kontekstā paskaidrota 5.3. punktā.

ļauņprātīgu izmantošanu. Dalībvalstu teritorijas sastāv no atsevišķiem ģeogrāfiskiem tirgiem attiecībā uz iekšzemes pasta piegādi un arī uz ienākošo pārrobežu pasta sūtījumu iekšzemes piegādi, galvenokārt 4.2. punktā minēto operatoru ekskluzīvo tiesību un pasta pakalpojumu nodrošināšanai uzlikto ierobežojumu dēļ. Katrs ģeogrāfiskais tirgus veido būtisku kopējā tirgus daļu. Nosakot "atbilstīgo tirgu", ienākošo pārrobežu pasta sūtījumu izcelsmes valsts nav svarīga.

2.2. Attiecībā uz produktu tirgiem praktiskās atšķirības starp dalībvalstīm rāda, ka dažos gadījumos jāizšķir vairāki atsevišķi tirgi. Dažādu produktu tirgu dalījums starp citām lietām attiecas arī uz piešķirtajām īpašām un ekskluzīvām tiesībām. Izvērtējot konkrētus gadījumus, pamatojoties uz dažādām tirgus un normatīvajām situācijām dalībvalstīs un uz Pasta pakalpojumu direktīvas saskaņotajiem pamatnoteikumiem, Komisija principā ņems vērā, ka pastāv vairāki atsevišķi produktu tirgi, piemēram, pasta sūtījumu savākšana, šķirošana un piegāde vai, piemēram, tiešais pasts un pārrobežu pasts. Komisija ņems vērā, ka šie tirgi vairākās dalībvalstīs ir pilnīgi vai daļēji liberalizēti. Izvērtējot konkrētus gadījumus, Komisija izskatīs šādus tirgus.

2.3. Vispārējie vēstuļu pakalpojumi attiecas uz korespondences sūtījumu piegādi adresēs, kas norādītas uz sūtījumiem.

Tie neietver pašapkalpošanu, tas ir, situāciju, kad pasta pakalpojumus nodrošina fiziska vai juridiska persona (ieskaitot meitas uzņēmumus vai filiāles), kas ir arī pasta nosūtītāja.

Saskaņā ar dalībvalstu praksi tie neietver arī tādus pasta sūtījumus, ko neuzskata par korespondenci, jo tie sastāv no viena un tā paša rakstiska ziņojuma identiskiem eksemplāriem un nav mainīti ar papildinājumiem, svītrojumiem vai norādēm, izņemot adresāta nosaukumu un adresi. Pie šādiem sūtījumiem pieder žurnāli, avīzes, drukāti periodiskie izdevumi, katalogi, kā arī preces vai dokumenti, kas ir pievienoti šādiem sūtījumiem vai saistīti ar tiem.

Korespondences definīcija ietver tiešo pastu. Taču tiešā pasta sūtījumos nav personisku ziņojumu. Tiešais pasts apkalpo konkrētu operatoru pieprasījumu pēc komercziņojumiem, kas papildina reklāmu plašsaziņas līdzekļos. Turklāt tiešā pasta sūtītājiem ne vienmēr vajadzīgi īsi piegādes termiņi, kuru cena atbilst augstākās klases vēstuļu tarifiem un ko pieprasa klienti iepriekš minēto pakalpojumu tirgū. Tas, ka šie divi pakalpojumi ne vienmēr ir savstarpēji tieši aizvietojami, norāda divu atšķirīgu tirgu iespējamību.

2.4. Pie citiem atsevišķiem tirgiem pieder, piemēram, kurjerpasta tirgus, dokumentu apmaiņas tirgus, kā arī jaunu pakalpojumu tirgus (pakalpojumi, kas diezgan būtiski atšķiras no tradicionālajiem pakalpojumiem). Darbības, kas apvieno jaunas elektrosakaru tehnoloģijas un dažus pasta pakalpojumu elementus var būt, bet ne obligāti ir jauni pakalpojumu Pasta pakalpojumu direktīvas nozīmē. Tie var arī nozīmēt tradicionālo pakalpojumu spēju pielāgoties.

Dokumentu apmaiņa atšķiras no 2.3. punktā definētā tirgus, jo tā neietver transportēto pasta sūtījumu savākšanu un piegādi noteiktajā adresē. Tā ietver tikai līdzekļus, tostarp īpašu telpu un transporta nodrošināšanu, ko veic trešā persona un kas tiem lietotājiem, kuri ir šā pakalpojuma abonenti, dod iespēju pašu spēkiem savstarpēji apmainīties ar pasta sūtījumiem. Dokumentu apmaiņas lietotāji ir slēgtas grupas dalībnieki.

Kurjerpasts arī atšķiras no 2.3. punktā minētā tirgus, jo, salīdzinot ar pasta pamatpakalpojumiem, tam ir pievienotā vērtība ⁽¹⁾. Bez pasta sūtījumu ātrākas un uzticamākas savākšanas, transportēšanas un piegādes kurjerpasta raksturo šādas papildu pakalpojuma pazīmes: piegādes nodrošināšana līdz noteiktam datumam; korespondences pieņemšana tieši no sūtītāja; korespondences nogādāšana adresātam personiski; iespēja tranzīta laikā mainīt galamērķi un adresātu; piegādes fakta apliecināšana sūtītājam; sūtījumu izsekošana; individuāla pieeja klientam un pakalpojuma piedāvāšana atkarībā no prasībām. Klienti principā ir gatavi par šo pakalpojumu maksāt augstāku cenu. Starp rezervējamiem pakalpojumiem atbilstoši Pasta pakalpojumu direktīvai var būt ātrāka iekšzemes korespondences sūtījumu piegāde saskaņā ar noteiktajiem cenu un svara ierobežojumiem.

⁽¹⁾ Komisijas Lēmumi 90/16/EEK (OV L 10, 12.1.1990., 47. lpp.) un 90/456/EEK (OV L 233, 28.8.1990., 19. lpp.).

2.5. Neierobežojot rezervējamo pakalpojumu definīciju, kas dota Pasta pakalpojumu direktīvā, vispārējo vēstuļu pakalpojuma ietvaros var izšķirt dažādas darbības, kas apmierina dažādas vajadzības un principā uzskatāmas par dažādiem tirgiem; sūtījumu savākšanas un sūtījumu šķirošanas tirgi, sūtījumu transportēšanas tirgi un, visbeidzot, sūtījumu piegādes tirgi (iekšzemes vai pārrobežu). Šajā sakarā jāizšķir dažādas klientu kategorijas. Privātie klienti pieprasa atsevišķus produktus vai pakalpojumus kā vienu integrētu pakalpojumu. Taču komerc klienti, kas veido 4.2. punktā minēto operatoru lielāko ieņēmumu daļu, aktīvi seko līdzī iespējām aizstāt gala pakalpojuma atsevišķus elementus ar alternatīviem risinājumiem (attiecībā uz pakalpojumu līmeņu kvalitāti un/vai izmaksām), ko dažos gadījumos piedāvā citi operatori, atsevišķi vai kā apakšlīgumu slēdzēji. Komerc klienti vēlas līdzsvarot priekšrocības un trūkumus, pašapkalpošanu salīdzinot ar pasta operatoru pakalpojumiem. Esošie monopoluzņēmumi ierobežo šo atsevišķo pakalpojumu ārējo piedāvājumu, bet pretējā gadījumā tie piedāvātu šos pakalpojumus individuāli atbilstoši tirgus situācijai. Tirgus realitāte pierāda, ka pasta sūtījumu savākšana, šķirošana, transportēšana un piegāde ir dažādi tirgi ⁽¹⁾. No konkurences noteikumu aspekta vajadzētu nošķirt šos četrus tirgius.

Šī nošķiršana notiek pārrobežu pastam, ja savākšanu un transportēšanu veic viens pasta operators, bet piegādi — cits. Tā notiek arī iekšzemes pastam, jo vairums pasta operatoru ļauj lielajiem klientiem pašiem veikt daļu šķirošanas un piegādi tiem atlaides, pamatojoties uz publiskajiem tarifiem. Šajos apstākļos atšķiras arī pasta sūtījumu glabāšana un savākšana, kā arī samaksas veids. Lielāku uzņēmumu pasta sūtījumu telpas bieži pārvalda starpnieki, kas sagatavo pasta sūtījumus un veic to iepriekšēju šķirošanu pirms nodošanas pasta operatoram galīgajai piegādei. Turklāt visi pasta operatori ļauj zināmā mērā piekļūt piegādei pasta apstrādes procesā. Turklāt visi pasta operatori ļauj zināmā mērā piekļūt savam pasta iestāžu tīklam pasta apstrādes procesā, piemēram, ļaujot vai pat pieprasot (sašķirotos) sūtījumus nodot ekspedīcijas vai šķirošanas centrā. Daudzos gadījumos tas nodrošina augstāku uzticamību (pakalpojuma kvalitāti), apejot iespējamās kļūdu avotus procesa sākumposmā.

⁽¹⁾ Sk. Komisijas paziņojumu par jēdziena "atbilstīgs tirgus" definīciju Kopienas konkurences likumos (OV C 372, 9.12.1997., 5. lpp.).

b) Dominance

2.6. Tā kā lielākajā daļā dalībvalstu 4.2. punktā minētais operators piešķirto ekskluzīvo tiesību dēļ ir vienīgais operators, kas kontrolē valsts pasta iestāžu tīklu visā dalībvalsts teritorijā, šādam operatoram ir dominance Līguma 86. panta nozīmē valsts tirgū korespondences sūtījumu piegādē. Piegāde ir lietotājam sniegts pakalpojums, kas ļauj iegūt nozīmīgus apjomradītus ietaupījumus, un operators, kas sniedz šo pakalpojumu, vairumā gadījumā dominē arī pasta sūtījumu savākšanas, šķirošanas un transportēšanas tirgos. Turklāt uzņēmumam, kas piedāvā piegādi, jo īpaši, ja tas pārvalda arī pasta telpas, ir būtiska priekšrocība — lietotāji to uzskata par galveno pasta uzņēmumu, jo tas ir visredzamākais, un tāpēc to visbiežāk arī izvēlas. Turklāt vairumā dalībvalstu šī dominance ietver arī tādus pakalpojumus kā apdrošinātie sūtījumi vai īpašie piegādes pakalpojumi un/vai dažas nozares paku tirgū.

c) Dominējošo pasta operatoru pienākumi

2.7. Saskaņā ar Līguma 86. panta otrās daļas b) punktu ļaunprātīga izmantošana var būt attiecīgā pakalpojuma ierobežošana, kas traucē klientiem. Ja dalībvalsts piešķir 4.2. punktā minētajam operatoram ekskluzīvas tiesības pakalpojumiem, ko tas nepiedāvā vai piedāvā ar nosacījumiem, kas neapmierina klientu vajadzības, vai pakalpojumus, kurus būtu piedāvājuši konkurējoši operatori, dalībvalstis šiem operatoriem, izmantojot piešķirtās ekskluzīvās tiesības, liek ierobežot attiecīgā pakalpojuma sniegšanu, jo privāti uzņēmumi šajā gadījumā nevar efektīvi sniegt minētos pakalpojumus. Tā jo īpaši notiek, ja pieņemtie pasta pakalpojumu aizsardzības pakalpojumi ierobežo citu atsevišķu pakalpojumu sniegšanu atsevišķos vai līdzīgos tirgos, piemēram, kurjerpasta tirgū. Komisija vairākām dalībvalstīm ir pieprasījusi likvidēt ierobežojumus, ko veido ekskluzīvās tiesības attiecībā uz starptautisko kurjerpasta uzņēmumu kurjerpasta pakalpojumu sniegšanu ⁽²⁾.

⁽²⁾ Sk. 13. zemsvītras piezīmi.

Vēl viens veids, kā notiek ļaunprātīga izmantošana, ir būtiski neefektīva pakalpojuma sniegšana un nespēja izmantot tehnisko attīstību. Tas traucē klientiem, jo tie nevar izvēlēties alternatīvus pakalpojumu sniedzējus. Piemēram, Komisijas 1994. gadā sastādītais ziņojums ⁽¹⁾ parādīja, ka konkurences trūkuma gadījumos dalībvalstu pasta operatori kopš 1990. gada nav sasnieguši nozīmīgu progresu izmēru un svaru standartizācijā. Ziņojumā arī redzams, ka daži pasta operatori izmantojuši slēptas šķērssubsīdijas starp rezervētiem un nerezervētiem pakalpojumiem (sk. 3.1. un 3.4. punktu), kas izskaidro, kā minēts pētījumā, lielāko daļu cenu neatbilstību starp dalībvalstīm 1994. gadā, īpaši diskriminējot iedzīvotājus, kas nav tiesīgi piedalīties atlaižu shēmās, jo šie iedzīvotāji izmanto rezervētos pakalpojumus, kuru cena ir mākslīgi paaugstināta.

Sniegtie piemēri pierāda iespējamību, ka pasta operatori, kuriem piešķirtas īpašas vai ekskluzīvas tiesības, var pieļaut pakalpojuma kvalitātes krišanos ⁽²⁾ un neveikt pasākumus, kas nepieciešami pakalpojuma kvalitātes paaugstināšanai. Šādos gadījumos Komisija var rīkoties, ņemot vērā 8.3. punktā izskaidroto situāciju.

Attiecībā uz pārrobežu pasta pakalpojumiem iepriekš minētais pētījums parādīja, ka šo pakalpojumu kvalitāte būtiski jāuzlabo, lai apmierinātu klientu vajadzības, jo īpaši iedzīvotāju vajadzības, kas nevar atļauties pakalpojumu aizstāt ar kurjerpastu vai faksimilu. Atsevišķi 1995. un 1996. gadā

veikti mērījumi uzrāda pakalpojuma kvalitātes uzlabošanos, salīdzinot ar 1994. gadu. Taču šie mērījumi attiecas tikai uz augstākās klases pastu, turklāt jaunākie pētījumi atkal rāda nelielu kvalitātes kritumu.

Lielākā daļa Kopienas valsts pasta operatoru iesnieguši nolīgumu par galamaksu Komisijas vērtējumam saskaņā ar Līguma konkurences noteikumiem. Nolīguma puses skaidro, ka to mērķis ir izveidot taisnīgu atlīdzību par pārrobežu pasta sūtījumu piegādi, kas patiesāk atspoguļotu reālās izmaksas, un uzlabot pārrobežu pasta pakalpojumu kvalitāti.

- 2.8. Nepamatots pakalpojuma atteikums arī ir ļaunprātīga izmantošana saskaņā ar Līguma 86. pantu. Šādas rīcības sekas ir pakalpojumu ierobežojums 86. panta otrās daļas b) punkta nozīmē, un, ja tas attiecas tikai uz dažiem lietotājiem, šādas rīcības sekas ir diskriminācija un pretruna 86. panta otrās daļas c) punktam, kas paredz, ka vienādiem darījumiem nevar piemērot dažādus nosacījumus. Vairumā dalībvalstu 4.2. punktā minētie operatori nodrošina piekļuvi starpniekiem dažādos pasta iestāžu tīklu piekļuves punktos. Taču piekļuves nosacījumi, jo īpaši piemērotie tarifi, bieži vien ir konfidenciāli un var veicināt diskriminējošu nosacījumu piemērošanu; dalībvalstīm vajadzētu nodrošināt, lai to normatīvie akti pasta pakalpojumi nozarē neveicinātu situāciju, kad pasta operatori nepamatoti piemēro dažādus nosacījumus vai izslēdz dažus uzņēmumus.

- 2.9. Dominējošam uzņēmumam ir tiesības aizstāvēt savu pozīciju, konkurējot ar sāncensiem, bet tam ir arī īpašs pienākums nesamazināt tirgū saglabāto konkurences pakāpi. Ekskluzīvas darbības var būt vērstas pret esošajiem konkurentiem tirgū vai paredzētas, lai aizkavētu jaunu tirgus dalībnieku piekļuvi. Šādas nelegālas darbības, piemēram, ietver tāda uzņēmuma atteikumu sadarboties, izslēdzot konkurentu, kas ir produkta vienīgais piegādes avots vai kas pārvalda būtisku tehnoloģiju vai infrastruktūru; cenu nosīšanu un selektīvu cenu samazinājumu (sk. 3. nodaļu); ekskluzīvus nolīgumus; diskrimināciju kā plašākas monopolizēšanas rīcības shēmas daļu, lai izslēgtu konkurentus; un ekskluzīvas atlaižu shēmas.

⁽¹⁾ UFC - Que Choisir, Pasta pakalpojumi Eiropas Savienībā, 1994. gada aprīlis.

⁽²⁾ Daudzās dalībvalstīs pirms dažiem desmitiem gadu lietotāji no rīta izsūtītas vēstules saņēma pēcpusdienā. Kopš tā laika ir novērots pakalpojuma kvalitātes pastāvīgs kritums, jo īpaši pastnieku apgaitas skaitu samazināšanās no piecām reizēm līdz vienai (vai divām dažās Eiropas Savienības pilsētās). Ekskluzīvas pasta organizāciju tiesības veicinājušas kvalitātes kritumu, jo kavē citu uzņēmumu ienākšanu tirgū. Rezultātā pasta organizācijas nespēja kompensēt algu palielinājumu un darba laika samazināšanos, ieviešot modernas tehnoloģijas, atšķirībā no uzņēmumiem citās, konkurencei atvērtās nozarēs.

3. ŠĶĒRSSUBSĪDIJU PIEŠĶIRŠANA

b) Sekas

a) Pamatprincipi

- 3.1. Šķērssubsīdiju piešķiršana nozīmē to, ka uzņēmums pārceļ visas izmaksas vai daļu izmaksu, kas rodas vienā ģeogrāfiskā vai produktu tirgū, uz darbību citā ģeogrāfiskā vai produktu tirgū. Dažās situācijās šķērssubsidēšana pasta pakalpojumu nozarē, kurā gandrīz visi operatori sniedz rezervētus un nerezervētus pakalpojumus, var sagrozīt konkurenci, un rezultātā konkurentus apsteidz piedāvājumi, kas ir izdevīgāki nevis efektivitātes (ieskaitot attiecīgo pakalpojumu ekonomiju) un labāka izpildījuma dēļ, bet gan kā šķērssubsidēšanas sekas. Lai pasta pakalpojumu nozare attīstītos, jāizvairās no šķērssubsidēšanas, kuras rezultāts ir negodīga konkurence.
- 3.2. Šķērssubsidēšana nekropļo konkurenci, ja rezervēto darbību izmaksas subsidē ar ienākumiem, kas gūti no citiem rezervētiem pakalpojumiem, jo attiecībā uz šiem pakalpojumiem konkurence nav iespējama. Šī subsidēšanas forma dažreiz ir nepieciešama, lai ļautu 4.2. punktā minētajiem operatoriem izpildīt pienākumu sniegt universālu pakalpojumu ar vienādiem nosacījumiem⁽¹⁾. Piemēram, nerentablu pasta piegādi lauku rajonos subsidē, izmantojot rentablu pasta piegādi pilsētās. Tas pats attiecas uz rezervēto pakalpojumu sniegšanas subsidēšanu, izmantojot ienākumus, kas gūti no konkurencei atvērtajām darbībām. Turklāt šķērssubsidēšana starp nerezervētām darbībām pati par sevi nav ļaunprātīga.
- 3.3. Taču konkurencei atvērto darbību subsidēšana, to izmaksas pārceļot uz rezervētajiem pakalpojumiem, visticamāk, kropļo konkurenci un pārkāpj 86. pantu. Uzņēmums, kam Kopienā ir dominance, šādā situācijā var to ļaunprātīgi izmantot. Turklāt monopola pakalpojumu lietotājiem jāsedz izmaksas, kas nav saistītas ar šo pakalpojumu sniegšanu. Tomēr dominējošiem uzņēmumiem arī ir tiesības konkurēt ar cenu vai uzlabot naudas plūsmu un segt daļu fiksēto (netiešo) izmaksu, ja vien cenas nav mākslīgi pazeminātas vai pretrunā valsts vai Kopienas attiecīgajiem normatīvajiem aktiem.

- 3.4. Atsauce uz šķērssubsīdijām ir 2.7. punktā; dominējošo pasta operatoru pienākumi. Operatori, kas minēti 4.2. punktā, nedrīkst izmantot ienākumus no rezervētiem pakalpojumiem, lai piešķirtu šķērssubsīdijas konkurencei atvērtajiem pakalpojumiem. Šāda prakse var kavēt, ierobežot vai kropļot konkurenci nerezervētajā jomā. Taču dažos attaisnotos gadījumos, ievērojot 90. panta 2. punkta noteikumus, šķērssubsidēšanu var uzskatīt par likumīgu, piemēram, kultūras jomas pasta sūtījumiem⁽²⁾, ciktāl to bez diskriminācijas piemēro konkrētiem pakalpojumiem, vai pakalpojumiem, ko sniedz sociāli, medicīniski vai ekonomiski neaizsargātām grupām. Nepieciešamības gadījumā Komisija norādīs, kādi atbrīvojumi no Līguma vēl ir pieļaujami. Visos citos gadījumos, ievērojot 3.3. punktā dotās norādes, konkurējošo pakalpojumu cenai, ko piedāvā 4.2. punktā minētais operators, principā jābūt, ņemot vērā kopīgo izmaksu sadales sarežģītību, vismaz vienādi ar pakalpojuma sniegšanas vidējām kopējām izmaksām. Tas nozīmē tiešo izmaksu segšanu plus operatora kopējo un netiešo izmaksu atbilstoša daļa. Lai noteiktu atbilstošu daļu, izmanto objektīvus kritērijus, piemēram, apjoms, patērētais laiks (darbs), izmantošanas intensitāte. Šķērssubsidēšanas gadījumā par kritēriju izmantojot pakalpojumu radīto apgrozījumu, jāņem vērā tas, ka šādā situācijā attiecīgās darbības apgrozījumu mākslīgi uztur zemā līmenī. Faktorus, ko nosaka pieprasījums, piemēram, ieņēmumus vai peļņu, pašus ietekmē pazeminātas cenas. Ja pakalpojumus sistemātiski un selektīvi piedāvā par cenu, kas ir zemāka par vidējām kopējām izmaksām, Komisija katrā atsevišķā gadījumā veiks izmeklēšanu saskaņā ar 86. pantu vai ar 86. pantu un 90. panta 1. daļu, vai ar 92. pantu.

4. PUBLISKI UZŅĒMUMI UN ĪPAŠAS VAI EKSKLUZĪVAS TIESĪBAS

- 4.1. Līgums paredz, ka dalībvalstis attiecībā uz publiskajiem uzņēmumiem un uzņēmumiem, kam tās piešķir īpašas vai ekskluzīvas tiesības, neievieš vai nesaglabā pasākumus, kas ir pretrunā Līguma noteikumiem (90. panta 1. pants). Jēdziens

⁽¹⁾ Sk. Pasta pakalpojumu direktīvu, 16. un 18. apsvērumu un 5. nodaļu.

⁽²⁾ Pasaules pasta savienība tos sauc par "gara darbiem" — grāmatas, avīzes, periodiskie izdevumi un žurnāli.

“uzņēmums” ietver visas fiziskas vai juridiskas personas, kas veic saimniecisku darbību, neatkarīgi no to juridiskā statusa vai finansēšanas veida. Pasta sūtījumu savākšana, šķirošana, transportēšana un piegāde ir saimnieciskas darbības, un šos pakalpojumus parasti sniedz par atlīdzību.

Termins “publiskais uzņēmums” ietver jebkuru uzņēmumu, ar kuru valsts iestādēm ir iespējas tieši vai netieši īstenot dominanci, pamatojoties uz īpašuma tiesībām, finansiālu līdzdalību vai noteikumiem, kas to regulē⁽¹⁾. Dominējoša valsts iestāžu ietekme ir īpaši ticama, ja valsts iestādēm tieši vai netieši pieder uzņēmuma parakstītā kapitāla lielākā daļa, ja tās pārvalda lielāko daļu balsstiesību, kas iegūstamas ar uzņēmuma akcijām, vai ja tās var iecelt vairāk nekā pusi dalībnieku uzņēmuma administrācijas, vadības vai uzraudzības struktūrā. Struktūras, kas ir dalībvalstu pārvaldes sastāvdaļa un kas par atlīdzību organizēti sniedz pasta pakalpojumus trešajām personām, arī uzskata par šādiem uzņēmumiem. Uzņēmumi, kuriem var piešķirt īpašas vai ekskluzīvas tiesības, saskaņā ar 90. panta 1. punktu var būt gan publiski, gan privāti.

4.2. Valsts noteikumi par pasta operatoriem, kuriem dalībvalstis piešķir īpašas vai ekskluzīvas tiesības sniegt noteiktus pasta pakalpojumus, ir “pasākumi” Līguma 90. panta 1. punkta nozīmē, un tie jāvērtē saskaņā ar Līguma noteikumiem, uz kuriem šis pants atsaucas.

Papildus dalībvalstu pienākumiem saskaņā ar 90. panta 1. punktu uz publiskajiem uzņēmumiem un uzņēmumiem, kam piešķirtas īpašas vai ekskluzīvas tiesības, attiecas 85. un 86. pants.

4.3. Vairumā dalībvalstu īpašas un ekskluzīvas tiesības attiecas uz pakalpojumiem, piemēram, noteiktu pasta sūtījumu savākšanu, transportēšanu un piegādi, kā arī uz veidu, kādā šos pakalpojumus sniedz, piemēram, ekskluzīvas tiesības izvietot pastkastītes gar valsts ceļiem vai izdot markas ar attiecīgās valsts nosaukumu.

5. BRĪVA PAKALPOJUMU APRĪTE

a) Pamatprincipi

5.1. Īpašu vai ekskluzīvu tiesību piešķiršana vienam vai vairākiem 4.2. punktā minētajiem operatoriem attiecībā uz pasta pakalpojumiem, ieskaitot noteiktu pasta sūtījumu publisku savākšanu, transportēšanu un piegādi, neizbēgami ierobežo šādu pakalpojumu sniegšanu — gan citās valstīs reģistrētiem uzņēmumiem, gan attiecīgās valsts uzņēmumiem. Šim ierobežojumam ir pārrobežu ietekme, ja šo uzņēmumu apstrādāto pasta sūtījumu adresāti vai nosūtītāji ir reģistrēti citās dalībvalstīs. Pasta pakalpojumu sniegšanas ierobežojumi Līguma 59. panta nozīmē⁽²⁾ praksē ietver aizliegumu pārsūtīt dažas pasta sūtījumu kategorijas uz citām valstīm, arī izmantojot starpniekus, kā arī aizliegumu piegādāt pārrobežu pastu. Pasta pakalpojumu direktīva nosaka pamatotus ierobežojumus pasta pakalpojumu sniegšanai.

5.2. Līguma 66. pants, kas lasāms saistībā ar 55. un 56. pantu, nosaka izņēmumus 59. pantam. Tā kā tie ir pamatprincipa izņēmumi, tie jāinterpretē iespējami šauri. Attiecībā uz pasta pakalpojumiem izņēmums atbilstīgi 55. pantam attiecas tikai uz īpašu pasta sūtījumu veidu pārsūtīšanu un piegādi, tas ir, tiem pasta sūtījumiem, kas radušies juridisku un administratīvu procedūru gaitā, saistīti, lai arī epizodiski, ar valsts varas īstenošanu, jo īpaši paziņojumi juridisku un administratīvu procedūru ietvaros. Šādu sūtījumu pārsūtīšanai un piegādei dalībvalsts teritorijā var pieprasīt licenci (sk. 5.5. punktu), lai aizsargātu sabiedrības intereses. Nosacījumi citiem izņēmumiem no Līguma, kas uzskaitīti šajos noteikumos, parasti neattiecas uz pasta pakalpojumiem. Paši par sevi šie pakalpojumi nevar apdraudēt sabiedrisko kārtību un ietekmēt veselības aizsardzību.

5.3. Principā Eiropas Kopienų Tiesas prakse pieļauj tālākas atkāpes, pamatojoties uz obligātajām prasībām, ar noteikumu, ka tās izpilda ar ekonomiku nesaistītas pamatprasības sabiedrības interesēs, tās piemēro bez diskriminācijas, tās ir piemērotas un proporcionālas sasniedzamajam mērķim. Attiecībā uz pasta pakalpojumiem pamatprasības, ko Kopiena uzskata par pamatotu iemeslu, lai ierobežotu brīvību sniegt pasta pakalpojumus, ir datu aizsardzība, ņemot vērā šajā jomā pieņemtos tuvināšanas pasākumus, korespondences

⁽¹⁾ Komisijas Direktīva 80/723/EEK par dalībvalstu un valsts uzņēmumu finansiālo attiecību pārskatāmību, OV L 195, 29.7.1980., 35. lpp.

⁽²⁾ Vispārējs skaidrojums par principiem, kas izriet no 59. panta, atrodams Komisijas interpretējošajā paziņojumā par brīvu pakalpojumu kustību pāri robežām (OV C 334, 9.12.1993., 3. lpp.).

konfidencialitāte, tīkla drošība attiecībā uz bīstamu preču transportēšanu, kā arī, ja to pamato saskaņā ar Līguma noteikumiem, vides aizsardzība un reģionālā plānošana. Un otrādi — Komisija neuzskatīs par pamatotiem ierobežojumus sniegt pasta pakalpojumus, balstoties uz patērētāju aizsardzības lēmumiem, jo šo vispārējās intereses prasību var nodrošināt ar vispārējiem tiesību aktiem par godīgu tirdzniecības praksi un patērētāju aizsardzību. Patērētāji gūst labumu no brīvības sniegt pasta pakalpojumus, ja, pamatojoties uz Pasta pakalpojumu direktīvu, ir pareizi noteikti universālā pakalpojuma pienākumi un tos var izpildīt.

5.4. Tādēļ Komisija uzskata, ka tādu īpašu vai ekskluzīvu tiesību saglabāšana, kas ierobežo pasta pakalpojumu pārrobežu sniegšanu, jāpamato, ņemot vērā Līguma 90. un 59. pantu. Šobrīd tās īpašās vai ekskluzīvās tiesības, kuru darbības joma nepārsniedz Pasta pakalpojumu direktīvā noteiktos rezervētos pakalpojumus, ir sākotnēji šķietami pamatoti saskaņā ar 90. panta 2. punktu. Izejošie pārrobežu pasta sūtījumi dažās dalībvalstīs ir juridiski vai faktiski liberalizēti, piemēram, Dānijā, Nīderlandē, Somijā, Zviedrijā un Lielbritānijā.

b) Sekas

5.5. Lai pieņemtu Pasta pakalpojumu direktīvā paredzētos pasākumus, dalībvalstij jāregulē pasta pakalpojumi. Ja dalībvalsts ierobežo pasta pakalpojumu sniegšanu, lai nodrošinātu universālo pakalpojumu un pamatprasību izpildi, šādas regulēšanas saturam jāatbilst uzstādītajam mērķim. Vispārīgā gadījumā pienākumus uzliek, izmantojot grupas licences un deklarācijas, kurās pasta pakalpojumu operatori norāda savu nosaukumu, juridisko formu, īpašumtiesības un adresi, kā arī sabiedrībai piedāvāto pakalpojumu īsu aprakstu. Individuālu licencēšanu piemēro tikai īpašiem pasta pakalpojumiem, kur ir pierādīts, ka ar mazāk ierobežojošām procedūrām šo mērķi sasniegt nevar. Komisija var lūgt dalībvalstīm, izskatot katru konkrētu gadījumu atsevišķi, paziņot par pieņemtajiem pasākumiem, lai varētu izvērtēt to proporcionalitāti.

6. DALĪBVALSTU PIENĒMTIE PASĀKUMI

a) Pamatprincipi

6.1. Dalībvalstīm ir tiesības noteikt, kas ir vispārējās nozīmes pakalpojumi, piešķirt to sniegšanai nepieciešamās īpašās vai ekskluzīvās tiesības, regulēt to pārvaldi un vajadzības gadījumā tos finansēt. Taču saskaņā ar Līguma 90. panta 1. punktu dalībvalstis attiecībā uz valsts uzņēmumiem un uzņēmumiem, kam dalībvalstis piešķirušas īpašas vai ekskluzīvās tiesības, neievieš vai nesaglabā spēkā pasākumus, kas ir pretrunā Līguma noteikumiem, jo īpaši konkurences noteikumiem.

b) Sekas

6.2. Universālā savākšanas un piegādes tīkla pārvalde 4.2. punktā minētajam operatoram piešķir ievērojamas priekšrocības, sniedzot ne vien rezervētus vai liberalizētus pakalpojumus, kas ietverti universālā pakalpojuma definīcijā, bet arī citus (neuniversālus pasta) pakalpojumus. Aizliegums atbilstīgi 90. panta 1. punktam, kas lasāms saistībā ar 86. panta b) punktu, attiecas uz situāciju, kad dominanci vienā tirgū bez objektīva pamatojuma izmanto, lai iegūtu tirgus spēju saistītos vai līdzīgos tirgos, kas atšķiras no esošā tirgus, riskējot likvidēt konkurenci šajos tirgos. Valstīs, kur korespondences vietējā piegāde ir liberalizēta, piemēram, Spānijā, un monopols pastāv tikai starppilsētu transportēšanā un piegādē, dominances izmantošana, lai paplašinātu monopolu no esošā tirgus uz liberalizēto, bez īpaša pamatojuma ir pretrunā Līguma noteikumiem, ja nav apdraudēta vispārējās nozīmes pakalpojumu sniegšana. Komisija uzskata, ka dalībvalstīm būtu jāziņo Komisijai par īpašo vai ekskluzīvo tiesību visiem paplašināšanas gadījumiem un to pamatojumu.

6.3. Pasta pakalpojumu sniegšanas ierobežojumi potenciāli var ietekmēt tirdzniecību dalībvalstīs, jo operatoru, kas nav 4.2. punktā minētie operatori, piedāvātie pasta pakalpojumi var apstrādāt sūtījumus no citām valstīm un uz tām un

ierobežojumi var kavēt citu valstu operatoru pārrobežu darbības.

- 6.4. Saskaņā ar skaidrojumu 8. punkta b) apakšpunkta (vii) nodaļumā dalībvalstīm jāpārbauga piekļuves nosacījumi un īpašo un ekskluzīvo tiesību izmantošana. Šim nolūkam dalībvalstīm nav noteikti jāveido jaunas struktūras, bet tās nedrīkst 4.2. punktā minēto savu operatoru ⁽¹⁾ vai struktūru, kas (juridiski, administratīvi vai strukturāli) ir saistīta ar šo operatoru, pilnvarot pārraudzīt piešķirtās ekskluzīvās tiesības vai pasta operatoru darbību kopumā. Dominējošam uzņēmumam nedrīkst būt šādu pilnvaru attiecībā uz tā konkurentiem. Būtiska ir uzraudzības iestādes teorētiska un praktiska neatkarība no visiem pārbaugamajiem uzņēmumiem. Neizkropļotas konkurences sistēmu, kas nepieciešama saskaņā ar Līgumu, var nodrošināt tikai tad, ja ir garantētas vienādas iespējas dažādiem operatoriem, ieskaitot slepenas komercinformācijas konfidencialitāti. Ja operatoram ļauj pārbaudīt konkurentu deklarācijas vai piešķir uzņēmuma tiesības pārraudzīt konkurentu darbības vai iesaistīties licenču piešķiršanā, šis uzņēmums saņem komercinformāciju par saviem konkurentiem un tādējādi var ietekmēt konkurentu darbību.

7. PASTA OPERATORI UN VALSTS ATBALSTS

a) Principi

Daži 4.2. punktā minētie operatori ir rentabli, taču vairums saskaņā ar pieejamo informāciju darbojas finanšu deficīta apstākļos vai tikai nosedzot izmaksas, lai gan ziņas par operatoru finansiālo stāvokli ir ierobežotas, jo salīdzinoši nedaudzi operatori regulāri publisko attiecīgos revīzijas kontrolētos datus. Dažu pasta operatoru darbības nodrošināšanai ir piešķirts tiešs finansiāls atbalsts subsīdiju formā vai netiešs atbalsts, piemēram, nodokļu atbrīvojums, bet faktiskās summas daudzos gadījumos nav pārredzamas.

Līgums paredz, ka Komisija ir atbildīga par 92. panta ieviešanu, kas nosaka — valsts atbalsts, kas ietekmē tirdzniecību starp Kopienas dalībvalstīm, ir pretrunā kopējam tirgum,

izņemot noteiktus apstākļus, kad piešķir vai var piešķirt atbrīvojumu. Neierobežojot 90. panta 2. punktu, uz pasta pakalpojumiem attiecas 92. un 93. pants ⁽²⁾.

Saskaņā ar 93. panta 3. punktu dalībvalstīm apstiprināšanas nolūkā Komisija jāinformē par plāniem piešķirt atbalstu vai grozīt esošos atbalsta pasākumus. Turklāt Komisijai jāpārbauga atbalsts, ko tā iepriekš apstiprinājusi vai kas izveidots pirms Līguma stāšanās spēkā vai pirms attiecīgās valsts pievienošanās Kopienai.

Uz visiem universālā pakalpojuma sniedzējiem šobrīd attiecas Komisijas 1980. gada 25. jūnija Direktīva 80/723/EEK par dalībvalstu un valsts uzņēmumu finansiālo attiecību pārskatāmību ⁽³⁾, kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar Direktīvu 93/84/EEK ⁽⁴⁾. Papildus 8. punkta b) apakšpunkta (vii) nodaļumā izklāstītajai prasībai par 4.2. punktā minēto operatoru norēķinu pārredzamību dalībvalstīm saskaņā ar direktīvu jānodrošina pārredzamas finansiālās attiecības starp tām un šiem operatoriem, tā lai būtu skaidri parādīti šādi aspekti:

- a) tieši piešķirti valsts līdzekļi, tai starpā nodokļu atbrīvojumi un samazinājumi;
- b) valsts līdzekļi, kas piešķirti, izmantojot citus publiskus uzņēmumus vai finanšu iestādes;
- c) valsts līdzekļu faktiskais izmantojums.

Komisija par valsts līdzekļu piešķiršanu uzskata jo īpaši šādas darbības:

- a) saimnieciskās darbības zaudējumu kompensēšana;
- b) kapitāla nodrošinājums;

⁽¹⁾ Sk. jo īpaši lietu C-18/88 RTT v GB-Immo-BM [1991] ECR I-5981, 25. līdz 28. punktu.

⁽²⁾ Lieta C-387/92 Banco de Crédito Industrial v. Ayuntamiento Valencia [1994] ECR I-877.

⁽³⁾ OV L 195, 29.7.1980., 35. lpp.

⁽⁴⁾ OV L 254, 12.10.1993., 16. lpp.

- c) neatmaksājamas dotācijas vai kredīti ar atvieglotiem noteikumiem;
- d) finansiālu priekšrocību piešķiršana, izmantojot atteikšanos no peļņas vai parādu piedziņas;
- e) atteikšanās no pamatotas peļņas par izmantotajiem valsts līdzekļiem;
- f) kompensācija par valsts iestāžu uzlikto finansiālu apgrūtinājumu.

atbalsts, izmantojot atbrīvojumu no 92. panta 1. punktā noteiktā aizlieguma, pamatojoties uz 90. panta 2. punktu ⁽²⁾.

8. PAKALPOJUMI AR VISPĀRĒJU TAUTSAIMNIECISKU NOZĪMI

a) Pamatprincipi

b) Līguma 90. un 92. panta piemērošana

Komisija saņēma lūgumu izpētīt vairākas pasta operatoriem piešķirtas nodokļu priekšrocības, pamatojoties uz Līguma 92. pantu un saistībā ar 90. pantu. Komisija centās pārbaudīt, vai šo privilēģēto nodokļu režīmu var izmantot, lai piešķirtu šķērssubsidijas šā operatora darbību konkurencei atvērtajās nozarēs. Šajā laikā pasta operatoram nebija izveidota analītiska izmaksu uzskaites sistēma, kas ļautu Komisijai nošķirt rezervētos un liberalizētos pakalpojumus. Attiecīgi Komisija, pamatojoties uz šajā jomā veiktajiem pētījumiem, izvērtēja papildu izmaksas, kas pasta operatoram rodas universālā pakalpojuma pienākuma dēļ, un salīdzināja šīs izmaksas ar nodokļu priekšrocībām. Komisija secināja, ka izmaksas ir lielākas par priekšrocībām, tādēļ nolēma, ka vērtējamās nodokļu sistēmas rezultātā nevar rasties šķērssubsidēšana operatora darbībām liberalizētajās jomās ⁽¹⁾.

Jāpiezīmē, ka Komisija aicināja attiecīgo dalībvalsti nodrošināt, ka pasta operators ievieš analītisku izmaksu uzskaites sistēmu, un pieprasīja sagatavot gada pārskatu, kas ļautu pārraudzīt atbilstību Kopienas tiesībām.

Pirmās instances tiesa atbalstīja Komisijas lēmumu un noteica, ka šā pasta operatora nodokļu priekšrocības ir valsts

8.1. Līguma 90. panta 2. punkts pieļauj izņēmumu Līgumu noteikumu piemērošanā, ja šo noteikumu piemērojums juridiski un faktiski netraucē veikt 4.2. punktā minētajiem operatoriem uzticētos tiešos uzdevumus, nodrošinot pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Neierobežojot dalībvalstu tiesības noteikt konkrētas prasības vispārējās nozīmes pakalpojumiem, šis uzdevums galvenokārt sastāv no universālā valsts pasta pakalpojuma sniegšanas un uzturēšanas, par pieejamiem, rentabliem un pārredzamiem tarifiem visā valstī nodrošinot piekļuvi valsts pasta iestāžu tīklam pamatotā attālumā un piemērotos darba laikos, ieskaitot pasta sūtījumu savākšanu no pieejamām pastkastītēm vai savākšanas punktiem visā teritorijā un šo sūtījumu laicīgu piegādi norādītajā adresē, kā arī saistītos pakalpojumus, kas šiem operatoriem uzticēti ar reglamentējošiem pasākumiem, universālai piegādei noteiktā kvalitātē. Universālā pakalpojuma pamatā ir sociālā, ekonomiskā un tehniskā vide un lietotāju pieprasījums.

Sabiedrības interesēs nepieciešams, lai Kopienā būtu pieejams patiesi integrēts publisks pasta iestāžu tīkls, kas nodrošinātu efektīvu informācijas apriti un veicinātu, pirmkārt, Eiropas rūpniecības konkurētspēju un tirdzniecības attīstību, un lielāku kohēziju starp reģioniem, otrkārt, Savienības pilsoņu sociālo kontaktu uzlabošanu. Nosakot rezervētās jomas, jāņem vērā finanšu līdzekļi, kas nepieciešami, lai nodrošinātu pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi.

8.2. Finanšu līdzekļus valsts tīkla uzturēšanai un uzlabošanai joprojām iegūst galvenokārt no 2.3. punktā minētajām darbībām. Šobrīd, situācijā, kad nav veikta saskaņošana

⁽¹⁾ Lieta NN 135/92, OV C 262, 7.10.1995., 11. lpp.

⁽²⁾ Lieta T-106/95 FFSA v. Komisija [1997] ECR -229.

Kopienas līmenī, vairums dalībvalstu noteikušas monopola robežas, atsaucoties uz pasta sūtījumu svaru. Dažas valstis piemēro kombinētus svāru un cenas robežlielumus, bet viena dalībvalsts izmanto tikai cenas robežu. Informācija, ko Komisija apkopojusi par pasta sūtījumu plūsmas radītajiem ieņēmumiem dalībvalstīs, norāda, ka attiecībā uz šo tirgu saglabāt īpašas vai ekskluzīvās tiesības ir pietiekami, lai nodrošinātu valsts pasta tīkla uzlabošanu un uzturēšanu, ja nepastāv kādi ārkārtas apstākļi.

Pakalpojumi, kuriem dalībvalstis var rezervēt īpašas vai ekskluzīvas tiesības tādā mērā, kas nepieciešams, lai nodrošinātu universālā pakalpojuma uzturēšanu, ir saskaņoti ar Pasta pakalpojumu direktīvu. Robežās, kurās dalībvalstis piešķir īpašas vai ekskluzīvas tiesības šim pakalpojumam, pakalpojumu uzskata par atsevišķu produktu tirgu, novērtējot konkrētus gadījumus, jo īpaši saistībā ar tiešo pastu, ienākošā pārrobežu pasta piegādi, izejošo pārrobežu pastu, kā arī saistībā ar pasta sūtījumu savākšanu, šķirošanu un transportēšanu. Komisija ņem vērā, ka šie tirgi vairākās dalībvalstīs ir pilnīgi vai daļēji liberalizēti.

8.3. Piemērojot konkurences noteikumus un citus atbilstošos Līguma noteikumus pasta pakalpojumu nozarē, Komisija, izskatot sūdzību vai darbojoties pēc savas iniciatīvas, ņem vērā saskaņoto definīciju, kas izklāstīta Pasta pakalpojumu direktīvā, lai novērtētu, vai rezervētā joma ir pamatota saskaņā ar 90. panta 2. punktu. Izejas punkts būs pieņēmums, ka, ciktāl tās nepārkāpj rezervētās jomas robežas, kas noteiktas Pasta pakalpojumu direktīvā, īpašas vai ekskluzīvas tiesības būs sākotnēji pamatotas saskaņā ar 90. panta 2. punktu. Taču šo pieņēmumu var apstrīdēt, ja faktiski konkrētajā lietā parāda, ka ierobežojums neatbilst 90. panta 2. punkta nosacījumiem ⁽¹⁾.

8.4. Tiešā pasta attīstības ātrums dažādās valstīs atšķiras, tāpēc Komisijai šajā stadijā nav viegli vispārējā veidā noteikt dalībvalstu pienākumus attiecībā uz šo pakalpojumu. Divi

⁽¹⁾ Saistībā ar ierobežojumiem 90. panta 2. punktā noteikto izņēmumu piemērošanā sk. Eiropas Kopienu Tiesas viedokli šādās lietās: Lieta C-179/90 *Merci convenzionali porto di Genova v. Siderurgica Gabrielli* [1991] ECR I-1979; Lieta C-41/90 *Klaus Höfner un Fritz Elser v. Macrotton* [1991] ECR I-5889.

svarīgākie jautājumi saistībā ar tiešo pastu ir iespējamība, ka klienti var ļaunprātīgi izmantot šā pakalpojuma tarifus un liberalizāciju (rezervētus sūtījumus sūtot ar alternatīviem operatoriem, it kā tie būtu nerezervēti tiešā pasta sūtījumi), apejot 8.2. punktā minētos rezervētos pakalpojumus. Piereize no tām dalībvalstīm, kas neierobežo tiešā pasta pakalpojumus, piemēram, Spānijas, Itālijas, Nīderlandes, Austrijas, Zviedrijas un Somijas, vēl nav pārlicināta un neļauj veikt noteiktu vispārējo izvērtējumu. Ņemot vērā šo neskaidrību, pagaidām vajadzētu darboties, izskatot katru konkrētu lietu atsevišķi. Ja tas ir nepieciešams konkrētā situācijā un neierobežojot 8.3. punktu, dalībvalstis var saglabāt dažus esošos ierobežojumus tiešā pasta pakalpojumiem vai ieviest licencēšanu, lai izvairītos no mākslīgiem pasta plūsmas kroplājumiem un būtiskas ieņēmumu destabilizācijas.

8.5. Attiecībā uz ienākošā pārrobežu pasta piegādi, sistēmu galamaksām, ko no izcelsmes valsts operatora saņem tās dalībvalsts pasta operators, kas piegādā pasta sūtījumus, šobrīd pārskata, lai atbilstoši faktiskajām piegādes izmaksām pielāgotu galamaksas, kuras šobrīd daudzos gadījumos ir pārāk zemas.

Neierobežojot 8.3. punktu, dalībvalstis var saglabāt dažus esošos ierobežojumus ienākošā pārrobežu pasta piegādei ⁽²⁾, lai izvairītos no mākslīgas plūsmas novirzīšanas, kas var nepatiesi palielināt pārrobežu pasta sūtījumu proporciju Kopienas pasta plūsmā. Šādus ierobežojumus var piemērot tikai pasta sūtījumiem, kas ietilpst rezervējamu pakalpojumu jomā. Vērtējot situāciju konkrētos gadījumos, Komisija ņem vērā dalībvalstu īpašos apstākļus.

8.6. Vairākās dalībvalstīs pasta sūtījumu savākšanu, šķirošanu un transportēšanu pasta operatori jau ir atvēruši vai šobrīd arvien vairāk atver konkurencei. Tā kā šādas atvēršanas

⁽²⁾ Tas jo īpaši var attiekties uz vienas valsts pasta sūtījumiem, ko komercuzņēmumi pārsūta uz citu valsti, otras valsts pasta operatoram novirzot valsts pasta iestāžu tīklā.

ietekme uz ieņēmumiem var būt dažāda atkarībā no situācijas dalībvalstīs, dažas dalībvalstis, jo īpaši, ja to liek apstākļi, un neierobežojot 8.3. punktu, var saglabāt dažus esošos ierobežojumus starpnieku veiktai pasta sūtījumu savākšanai, šķirošanai un transportēšanai ⁽¹⁾, tā lai varētu restrukturizēt 4.2. punktā minēto operatoru. Taču šādus ierobežojumus principā var piemērot tikai pasta sūtījumiem, kas jau tagad ir ietverti monopolā, tie nedrīkst ierobežot to, kas attiecīgajā dalībvalstī jau apstiprināts, un tiem jābūt savietojamiem ar principu, kas paredz nediskriminējošu piekļuvi pasta iestāžu tīklam atbilstoši izklāstam 8. punkta b) apakšpunkta (vii) nodalījumā.

b) Nosacījumi 90. panta 2. punkta piemērošanai pasta pakalpojumu nozarē

Attiecībā uz izņēmumu saskaņā ar 90. panta 2. punktu piemēro šādus nosacījumus.

(i) *Citu pasta pakalpojumu liberalizācija*

Izņemot tos pakalpojumus, kurus nepieciešams rezervēt un kuru rezervēšanu paredz Pasta pakalpojumu direktīva, dalībvalstīm jāatceļ visas īpašās vai ekskluzīvās tiesības pasta pakalpojumu sniegšanai tādā mērā, lai juridiski un faktiski nekavētu 4.2. punktā minētajiem operatoriem uzticēto konkrēto uzdevumu izpildi, sniedzot pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, izņemot pasta sūtījumus, kas saistīti ar valsts varas īstenošanu, un dalībvalstīm jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu visi operatoru tiesības sniegt pasta pakalpojumus.

Šis noteikums neliedz dalībvalstīm vajadzības gadījumā šādu pakalpojumu sniegšanai pieprasīt deklarēšanu vai grupas licencēšanu un, ja nepieciešams, individuālu licencēšanu, lai

īstenotu pamatprasības un aizsargātu universālo pakalpojumu. Šādā gadījumā dalībvalstīm jānodrošina, lai šajās procedūrās paredzētie nosacījumi būtu pārredzami, objektīvi un bez diskriminējošas ietekmes un lai pastāvētu efektīva apelācijas procedūra atteikuma lēmumu pārsūdzībai tiesā.

(ii) *Mazāk ierobežojošu līdzekļu trūkums, lai nodrošinātu pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi*

Ekskluzīvas tiesības var piešķirt vai saglabāt tikai tad, ja tās ir neaizstājams līdzeklis, lai nodrošinātu pakalpojumus ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi. Daudzās jomās jaunu uzņēmumu ienākšana tirgū, pamatojoties uz to īpašajām prasmēm un zināšanām, var dot ieguldījumu pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi sniegšanā.

Ja 4.2. punktā minētais operators apmierinošā līmenī neno drošina visus universālā pakalpojuma elementus, ko paredz Pasta pakalpojumu direktīva (piemēram, visiem attiecīgās dalībvalsts iedzīvotājiem, jo īpaši attālākos reģionos dzīvojošiem, iespēju saņemt avīzes, žurnālus un grāmatas), pat izmantojot universālo pasta iestāžu tīklu un īpašas vai ekskluzīvās tiesības, attiecīgajai dalībvalstij jāveic pasākumi ⁽²⁾. Dalībvalstīm nevis jāpaplašina piešķirtās tiesības, bet jārada iespēja konkurentiem sniegt šos pakalpojumus, un šajā nolūkā konkurentiem var uzlikt pienākumu papildus būtiskajām prasībām. Visiem šiem pienākumiem jābūt objektīviem, nediskriminējošiem un pārredzamiem.

(iii) *Proporcionalitāte*

Turklāt dalībvalstīm jānodrošina, ka visu piešķirto īpašo vai ekskluzīvo tiesību darbības joma ir proporcionāla vispārējām tautsaimniecības interesēm, kurās šīs tiesības piešķirtas. Piemēram, pašpakalpošanas aizliegšana, tas ir, aizliegums pasta pakalpojumus nodrošināt fiziskai vai juridiskai personai (ieskaitot meitas uzņēmumus vai filiāles), kas ir arī pasta nosūtītāja, vai aizliegums trešajām personām savākt un

⁽¹⁾ Pat monopola situācijā sūtītājiem ir tiesības izmantot starpnieka piedāvātus konkrētus pakalpojumus, piemēram, iepriekšēju pasta šķirošanu pirms nodošanas pasta operatoram.

⁽²⁾ Saskaņā ar Pasta pakalpojumu direktīvas 3. pantu dalībvalstīm lietotājiem jānodrošina tiesības uz universālo pakalpojumu.

transportēt pasta sūtījumus, darbojoties tās vārdā, nav proporcionāls pasākums, salīdzinot ar mērķi nodrošināt pienācīgus līdzekļus valsts pasta iestāžu tīklam. Dalībvalstīm arī jāpielāgo šo īpašo un ekskluzīvo tiesību robežas saskaņā ar pārmaiņām vajadzībās un apstākļos, kādos sniedz pasta pakalpojumus, un ņemot vērā 4.2. punktā minētajam operatoram piešķirto valsts atbalstu.

(iv) *Pārraudzība, ko veic neatkarīga regulatīva iestāde*

To, kā 4.2. punktā minētie operatori izpilda sabiedriskā pakalpojuma uzdevumus, un atvērtu piekļuvi valsts pasta iestāžu tīklam un attiecīgā gadījumā licenču piešķiršanu vai deklarāciju kontroli, kā arī to, kā operatori ievēro 4.2. punktā minēto operatoru īpašās vai ekskluzīvās tiesības, pārrauga no šiem operatoriem neatkarīga struktūra vai struktūras ⁽¹⁾.

Šai struktūrai jo īpaši jānodrošina, lai līgumi par rezervēto pakalpojumu sniegšanu būtu pilnīgi pārredzami, par tiem sastādītu atsevišķus rēķinus un nošķirtu no nerezervētiem pakalpojumiem, piemēram, drukāšanas, adrešu uzlīmju gatavošanas un kārtrošanas aploksnēs; lai būtu atsevišķi nodalīti noteikumi un nosacījumi pakalpojumiem, kas ir daļēji rezervēti un daļēji liberalizēti; un lai rezervētie pakalpojumi būtu pieejami visiem pasta pakalpojumu lietotājiem neatkarīgi no tā, vai viņi pērk nerezervēto elementu.

(v) *Rezervēto pakalpojumu efektīva pārraudzība*

Uzdevumi, kas nav ietverti konkurencei atvērtajā darbības jomā, dalībvalstij efektīvi jāpārrauga saskaņā ar publicētiem pakalpojuma mērķiem un izpildes līmeņiem un jānodrošina regulāri un publiski ziņojumi par izpildi.

(1) Sk. jo īpaši Pasta pakalpojumu direktīvas 9. un 22. pantu.

(vi) *Uzskaites pārredzamība*

Katrs 4.2. punktā minētais operators izmanto vienu pasta iestāžu tīklu konkurēšanai dažādos tirgos. Operatori, kas pārvalda universālu pasta iestāžu tīklu, var viegli izdarīt cenas un pakalpojuma diskrimināciju starp klientu grupām vai to robežās, jo rodas nozīmīgas pieskaitāmās izmaksas, kuras nevar pilnīgi un precīzi sadalīt pa konkrētiem pakalpojumiem. Tādēļ ir ļoti grūti atklāt šķērssubsīdijas gan starp pasta sūtījumu dažādām apstrādes stadijām valsts pasta iestāžu tīklā, gan starp rezervētiem pakalpojumiem un pakalpojumiem, ko sniedz konkurences apstākļos. Turklāt vairāki operatori kultūras sūtījumiem piedāvā tarifu atvieglojumus, kas acīmredzami nesedz vidējās kopējās izmaksas. Saskaņā ar Līguma 5. un 90. pantu dalībvalstīm jānodrošina pilnīga atbilstība Kopienas tiesībām. Komisija uzskata, ka visatbilstošākais veids, kā dalībvalstis var izpildīt šo pienākumu, ir pieprasīt 4.2. punktā minētajiem operatoriem veikt atsevišķu finanšu uzskaiti, cita starpā atsevišķi norādīt izmaksas un ieņēmumus, kas saistīti ar pakalpojumu sniegšanu ekskluzīvo tiesību robežās un konkurences apstākļos, un nodrošināt piekļuvi nosacījumiem, kurus piemēro valsts pasta iestāžu tīkla dažādos piekļuves punktos. Pakalpojumiem ar rezervēto un konkurējošo pakalpojumu elementiem jānošķir katra elementa izmaksas. Iekšējās grāmatvedības sistēma jāveido, konsekventi izmantojot objektīvi pamatotus izmaksu grāmatvedības principus. Finanšu pārskatus saskaņā ar Kopienas un valsts tiesību aktiem, kas attiecas uz komercorganizācijām, sastāda, tad tos pārbauda neatkarīgs revidents, kuru var norīkot valsts pārvaldes iestāde, un publicē.

(vii) *Nediskriminējoša piekļuve pasta iestāžu tīklam*

Operatoriem jāsniedz universālais pasta pakalpojums, nodrošinot klientiem vai starpniekiem nediskriminējošu piekļuvi atbilstošos piekļuves punktos saskaņā ar šo lietotāju vajadzībām. Piekļuves nosacījumiem, to skaitā līgumiem (ja tos piedāvā), jābūt pārredzamiem, tie atbilstoši jāpublicē un jāpiedāvā bez diskriminācijas.

Daži operatori nepārredzamā veidā piedāvā tarifu atvieglojumus konkrētām klientu grupām. Dalībvalstīm jāpārrauga piekļuves nosacījumi tīklam, lai pārbaudītos, ka nenotiek diskriminācija izmantošanas nosacījumu vai maksājumu ziņā. Jo

īpaši jānodrošina, lai starpnieki, tostarp citu dalībvalstu operatori, varētu izvēlēties starp valsts pasta iestāžu tīkla pieejamiem piekļuves punktiem un piekļūt pamatotā laikposmā par cenām, kas pamatotas ar izmaksām, ņemot vērā faktiskos pieprasītos pakalpojumus.

Pienākums nodrošināt nediskriminējošu piekļuvi valsts pasta iestāžu tīklam nenozīmē, ka dalībvalstīm būtu jānodrošina piekļuve no savas valsts teritorijas korespondencei, kuru komercuzņēmumi pārsūtītu uz citu valsti, pārkāpjot pasta monopolu, lai to novirzītu valsts pasta tīklā, izmantojot šās citas valsts pasta operatoru, tikai lai izmantotu zemākus pasta tarifus. Citus ekonomiskus iemeslus, piemēram, ražošanas izmaksas un iekārtas, pievienoto vērtību vai citās dalībvalstīs piedāvāto pakalpojumu līmeni neuzskata par neatbilstošiem. Neatkarīga pārvaldes iestāde var sodīt par krāpšanu.

Pašreiz pārrobežu piekļuvi pasta tīklam mēdz atteikt vai atļaut tikai ar noteiktiem nosacījumiem, ja pasta sūtījumu radīšanas process ietver pārrobežu datu pārsūtīšanu, pirms šie pasta sūtījumi iegūst fizisku formu. Šos gadījumus parasti sauc par nefizisku pārsūtīšanu. Pašreizējos apstākļos pasta operatoram, kas piegādā pastu, tiešām var rasties ekonomiskas problēmas

galamaksu dēļ, kuras piemēro starp pasta operatoriem. Operatori cenšas risināt šo problēmu, ieviešot attiecīgu galamaksu sistēmu.

Komisija saskaņā ar Līguma 5. panta pirmo daļu var lūgt dalībvalstīm ziņot Komisijai par piemērotajiem piekļuves noteikumiem un to pamatojumu. Komisija neizpauž informāciju, kas iegūta šādu pieprasījumu rezultātā, ciktāl uz to attiecas dienesta noslēpuma pienākums.

9. PĀRSKATĪŠANA

Šis paziņojums ir pieņemts Kopienas līmenī, lai veicinātu dažas uzņēmumu darbības un dažus valsts pasākumus, kas saistīti ar pasta pakalpojumiem. Pēc noteikta attīstības laikposma, iespējams, līdz 2000. gadam, Komisijai vajadzētu izvērtēt pasta pakalpojumu nozares atbilstību Līguma noteikumiem, lai noteiktu, vai šajā paziņojumā izklāstītais viedoklis jāgroza, pamatojoties uz sociāliem, ekonomiskiem vai tehnoloģiskiem apsvērumiem un uz konkrētu gadījumu pieredzi pasta pakalpojumu nozarē. Komisija laikus veiks vispārējās situācijas novērtējumu pasta pakalpojumu nozarē, ņemot vērā šā paziņojuma mērķus.